

Til

NVE Konesjonsavdelinga,

Boks 5091,

0301 Oslo.

VILKÅRSREVISJON AV HJARTDAL-TUDDALVASSDRAGET

Presiseringer og endringer etter befaring 27 og 28 sep. 2017.

Da Hjartdal-Tuddalvassdraget blei utbygd på 1950-tallet var miljøhensyn ikke tema. Slik er det heldigvis ikke nå,- og som Miljødirektoratet skriver bla. i sitt høringssvar 4 jan. 2016 «hovedformål å bedre miljøstandarden ved å sette nye vilkår for å rette opp miljøskader og ulemper som har oppstått som følge av reguleringen».

Det betyr også at erstatningene for tap og ulemper må gjennomgås og «vurderes etter tid og høve».

Med det siterte formål fra øverste miljømyndighet framstår alle våre krav og ønsker som svært betimelige og moderate, og klart innenfor det man kan vente og forlange imøtekommet av en stor seriøs aktør som Skagerak.

Da blir det direkte provoserende å lese at Skagerak i sitt revisjonsdokument uttaler at man ikke har registrert skader og ulemper ved utbyggingen som man ikke forutså for 50-60 år siden. I tillegg bruker Skagerak formuleringer som at «miljøet synes å ha tilpasset seg»! Hva skulle miljøet ellers gjort! Slike formuleringer er ikke egnet til å øke tilliten til at miljøhensyn blir tatt på alvor.

I Sauland er det som i Heddøla registrert bestand med elvemusling. For å holde bestanden vedlike og aller helst øke forekomsten, må det være god gjennomstrømming av vann og da må man ha minstevannføring som sikrer dette. Trusselbildet er her kraftutbygging/regulering, vannføringsregime. Refr. Anita Kirkevold **Med tanke på en bærekraftig utvikling bør man ha en ambisjon om å forbedre det akvatiske biomangfoldet og dempe følgene av kraftutbyggingen som hele veien er den største negative faktoren når det gjelder miljøkvaliteten i og rundt vassdragene i Hjartdal.**

Konesjonsrevisjonen vil kunne føre til at vi får god økologisk tilstand i vann og elver som omfattes av utbyggingen. I dag har nesten alle vann og elver i området en samlet økologisk vurdering som dårlig. Det dokumenteres at det skyldes kraftutbygging. (Vannregion Vest-Viken. Ksmvf/SMVF, 19.april 2015.) **Derfor er det svært viktig at det blir satt konkrete miljømål for hele området og Skagerak må instrueres om å høyne sitt ambisjonsnivå for miljøet.**

Dette må omfatte elvestrekk nedstøms kraftverk. Både Hjartdøla og et ev. framtidig Sauland kraftverk innvirker sterkt negativt på truede arter som ferskvannsmuslingens overlevelsesmulighet i symbiose med den også truede storørretstammen. Målene må settes uten at økonomi skal være førende.

Alle de større elvene og bekkene som er tatt med i kraftutbyggingen, har tørrlagte elvestrekk. Det har selvfølgelig sterke negative konsekvenser for miljøet, endring av habitat, biologiske endringer som følge av vannføringsendring. I flere elvestrekk er fisken helt borte og kvaliteten på vannet som drikkevann blir også sterkt forringet ved at gjennomstrømmingen i elva ikke fungerer.

Her må nevnes at elva som opprinnelig rant ut fra Skjessvatn og inn i Stangesjø (Gaulåsåa), er helt tørr. Dette ble snakket om og dels påvist under befaringen 28 sep. i år. Det samme gjelder elva som rant ut fra Breivatn (Vangsåi) og Bjordøla nedstøms Bjordal kraftstasjon.

Til det siste skal det bemerkes og berømmes at Skageraks uttalelser på befaringen, bare kan høres som om at her har regulanten allerede godtatt krav om minstevannføring. Det vil gi vann i fossen rett etter og tett ved vegen. Det vil også gi vannutskifting i løken på flata nedunder og bedre forhold for landbruk og alternativ næring på stulen der.

På tunneltraseen mellom Bjordal Kraftstasjon og Breivatn, er det et bekkeinntak ca. 400m øst for Kleivstjønn. Dette inntaket fant vi ikke i noen dokumenter for revisjonen. I følge Skagerak skal dette finnes beskrevet i detaljplanene for anlegget som en kombinert luftesjakt/bekkeinntak. Det er ikke lagt fram dokumentasjon på dette.

Det finner vi sterkt kritikkverdig, da det kan reise tvil om lovligheten av inntaket i det hele.

Det var derfor både overraskende og skuffende at ikke Skagerak viste mer forståelse og en smule ydmykhet omkring dette minimale inntaket ved befaringen. Inntaket er oppgitt til 1 lsek. Det er lite vann, men det er alt vannet i bekken her og bekkeinntaket har derfor stor betydning for Kleivstjønn rett nedenfor. Kleivstjønn er nå ødelagt som fiskevann med lavt oksygeninnhold og gjengroing som følge.

Vi krever derfor å få dette bekkevannet tilbake i sin helhet og at det utarbeides en plan for å restaurere Kleivstjønn tilbake til det gode fiskevannet det engang var. Kleivstjønn er spesielt viktig da det er den eneste tjønna vest i Hjartdal, rett ved bilveg og derved synlig og tilgjengelig også for de mindre mobile. Telemark Jeger og Fisk sier de gjerne hjelper til med å utarbeide en slik plan. Å føre vannet i bekken utenom luftesjakta og tilbake i bekken er som påvist ved befaringen et bagatellmessig inngrep med svært små kostnader for regulanten.

Vil man sette mål for miljøforbedring i regulert elv, og det skal man, må grensen for minstevannføring heves i hele elvestrekket. NVE vil innføre dagens standardvilkår i samtlige revisjoner. Det gir muligheten for å pålegge regulanten miljøtiltak uten hensyn til energiproduksjon og det må gjøres hvis man skal få til miljøforbedrende tiltak.

FYLLINGSTIDSPUNKT/MAGASINRESTRIKSJONER.

Reguleringshøyden i de store vatna i området er svært høy. Skagerak hevder at reguleringshøyden er en del av selve konsesjonen og derfor ikke kan endres ved en vilkårsrevisjon. Det medfører ikke riktighet. Reguleringsvannstanden kan kreves regulert innenfor en viss tidsperiode og dette er et viktig moment som må med i helhetsvurderingen.

Og da bør grensen for minstevann i de store vanna heves til 2,5m under HRV i perioden 15.mai til 15.september. Dette er en formalisering da Skagerak hevder at vannstanden i alt det vesentlige likevel er innenfor denne rammen!

Hjartdøla er bygd som vinterkraftverk. Endringer i vilkåra for fyllingsgrad gjennom året er derfor en alvorlig endring i betingelsene for de berørte parter. Miljøet er en av partene. Breivatn, som er

endebasseng, endres stadig opp og ned gjennom hele året nå. Skader som følge av dette er at vegetasjon som naturlig hørte hjemme rundt og i vannet er borte. Og som følge av det igjen, er fuglebestanden som tidligere levde ved vatnet, borte. Men det er registrert at dersom vatnet er fullt i en lengre periode om sommeren, vokser det ganske raskt til med gras i vannkanten som igjen gir muligheter for organismer og smådyr som mat til fugl og fisk. Det igjen viser at det er nødvendig å justere utviklingen av utnyttelsesgrad ved kraftutbygging for i **noen** grad ta vare på miljøet. Breidvatn, som har stort langgrunt areal vil ved lav vannstand i den tempererte årstida slippe ut unødvendig mye drivhusgasser som følge av skiftende vått og tørt i blottlagt humuslag. Dette er klart miljøbelastende og øker ved høyere temperaturer.

ALLMENNE INTERESSER/LANDBRUK

Ved utbygginga av Hjartdal-Tuddalvassdraget, ble det bl.a. tatt inn flere småbekker. Et eksempel er vannet fra Opsaldamtjønn. Her rant det før en bekk som ga vann til flere gårder nedover i bygda. Her må vannet føres tilbake til den opprinnelige bekken, og ved større nedbørsmengder bør vannet ledes bort til Synken. Når vannet blir borte fra bekker som renner gjennom kulturlandskapet, medfører det store problemer for ei allerede svært presset og marginal næring. For å sikre tilgang til vann for landbruket i bygdene, må man ikke tillate at alle små vannkilder fortsatt «støvsuges». Tvertimot, småbekkene må sikres slik at de blir liggende urørte. Småbekkene har langt større verdi for biodiversitet, næring og opplevelse enn kraftproduksjon. Ved revisjonen bør denne problematikken gjennomgås på nytt og sakene drøftes med berørte parter for å finne fram til gode løsninger.

OPPRETHOLDE GRUNNEIERS RETTIGHETER HVIS HJARTDØLA KRAFTVERK BLIR AUTOMATISERT.

Flere gårdsbruk i Gvammen har, etter skjønnet fra 50-tallet, rett til vann i Gjuvsåi. Rettighetene betyr at når vannet blir borte i elva, må kraftselskapet ved å åpne luker i systemet, sende mer vann i elva. Dette blir gjort flere ganger i løpet av sommeren, da man er helt avhengig av dette vannet for å ha sau og storfe på beite. I tørre somre er man også avhengig av vannet til vanning av åker og eng. Vi frykter at dersom Hjartdøla Kraftverk blir helautomatisert vil det ikke lengre være personer tilstede på stasjonen som kan utføre dette arbeidet.

For å opprettholde denne rettigheten til vann, krever vi at det ved revisjonen blir funnet fram til praktiske ordninger som skal tre i kraft dersom ovennevnte situasjon skulle oppstå. Ordningen må komme fram i samarbeid med grunneierne i bygda. Som nevnt har dette blitt løst ved at Skageraks lokalkjente har sluppet vann på forespørsel. Vi frykter at denne ordningen forsvinner med synkende lokal bemanning og tilhørighet. Dette snakket vi om på befaringen og Skagerak uttrykte også interesse for at slike forhold formaliseres. Vi ber om at NVE pålegger regulanten å sørge for slik formalisering.

Det flyter/ligger fortsatt store mengder stuv, røtter og stokker i Breidvatn og Skjessvatn etter anleggstida for 50-60 år siden. Det medfører ofte problemer i forhold til fiske og ferdsel i vatna. Regulanten bør pålegges å rydde opp i disse forholda når arbeidet med utbedring av dammer nå begynner snart. Ferdsele på regulerte vann er i det hele vanskeliggjort. Skiftende vannstand gjør det til dels farlig å ferdes på vatna uten merking av skjær og grunner. Dette igjen gjør det vanskelig for grunneiere å utnytte vatna som arena for tilleggsnæringer. Regulanten bør, av hensyn til allmenheten, pålegges å utarbeide digitale kart med dybder som endres etter fyllingsgrad.

Det kalde vannet fra Hjartdal kraftstasjon har ødelagt den sentrale badeplassen i Hjartsjø. Med ny E-134trase, med rasteplass på samme sted, representer kaldtvannet (22kkm.sek) fra kraftverket en stor miljømangel og akutt fare for ukjente/reisende badende. Her burde konsesjonæren pålegges å bidra med avbøtende tiltak.

Et annet problem er at vannstanden ofte blir holdt veldig høy i Hjartsjøvatnet. Det fører til at vannet trekker inn i jordene som blir så bløte at det gir ødeleggende jordpakking ved traktorkjøring. Da blir verdien av dyrket mark sterkt forringet. Dette er eksempler som berører en hel næring og derfor må det settes nye vilkår for å rette opp ulemper som næringen er påført etter kraftutbygginga. Dette er særlig aktuelt nå og må tas hensyn til i konsesjon for et eventuelt Sauland kraftverk som allerede nå ber om endring i reguleringen av Hjartsjøvatnet

Det er god grunn til å tro at hverken folk eller regulanten forutså alle konsekvenser av tillatelser som ble gitt,-selv om regulanten påstår det!

ALLMENNE INTERESSER/KULTUR.

Hadde denne utbygginga skjedd i dag, ville man stilt krav til arkeologiske undersøkelser. Hjartdal historielag har avdekket spor etter omfattende menneskelig aktivitet rundt Breidvatn og Skjessvatn. Det er gjort funn av flere stokkbåter, opptil 1000 år gamle. Det er gjort funn av spinnehjul, kvartsittavslag fra steinalderen (bekreftet av arkeologer fra Telemark fylkeskommune) og mange, store slaggområder med rester av jernvinneovn. Ved siden av dette er det også registrert grav fra førkristen tid. Det er stor sannsynlighet for at det finnes mange flere spor etter fortida i og rundt dette vatnet. **Siden det ikke ble foretatt arkeologiske undersøkelser i samband med kraftutbyggingen, ber vi om at dette blir et krav i forbindelse med revisjonen.**

Her viser vi ellers til redegjørelsen vi fikk på befalingen fra Hjartdal Historielag v/Audun Solberg og hvilken vi slutter oss til.

Hjartdal 10 oktober 2017

Hjartdal nord Utmarkslag

Hjartdal og Notodden Bonde og Småbrukalag

Grunneiere

Kopi:

Advokatkontoret Lund og Co v/Karianne Aamdal Lundgaard. Akersgt. 30,0158 Oslo.

Hjartdal Kommune, 3692 Sauland.